

TRENDОВИ

1. Pregled

Prethodnu, 2017. godinu, obeležila je kombinacija pozitivnih i negativnih makroekonomskih kretanja. Sa pozitivne strane najvažnija poboljšanja koja je donela 2017. odnose se na javne finansije, nisku i stabilnu inflaciju od oko 3% koja je bila tokom čitave godine u okviru ciljnog koridora NBS i umereno povećanje zaposlenosti od 2,5–3%. Glavni negativni trendovi u 2017. bili su slab privredni rast od svega 1,9%, koji je bio praktično najniži u čitavoj Centralnoj i Istočnoj Evropi (CIE), snažno pogoršanje spoljnotrgovinskog deficita i zastoj u sprovođenju strukturnih reformi. Iako u 2018. očekujemo određena poboljšanja makroekonomskih rezultata koja se pre svega odnose na povećanje privrednog rasta (očekujemo rast BDP-a od oko 4%), praktično sva tri pobrojana problema iz 2017. (nizak trend rasta, rastući spoljni deficit i nesprovođenje reformi) biće i dalje aktuelna. Tako privredni rast od 4% koji očekujemo u 2018. još uvek nije dovoljan da smanji zaostatak Srbije u razvoju u odnosu na druge uporedive zemlje CIE, budući da te zemlje rastu još brže – npr. u 2017. ostvarile su rast BDP-a od 4,5%. Uz to, privredni rast Srbije od 4% koji očekujemo u 2018. nije potpuno održiv, zato što delom počiva na oporavku poljoprivrede od suše iz 2017. godine. Takođe, prvi januarski podaci ukazuju na dalje širenje spoljnotrgovinskog deficita, dok je spremnost Vlade za ubrzanje strukturnih reformi u 2018. još uvek pod znakom pitanja.

Uočene makroekonomske slabosti nameću potrebu da Vlada i NBS na te izazove odgovore adekvatnim ekonomskim politikama i ubrzanjem reformi. Po pitanju niskog privrednog rasta, već neko vreme ističemo da je neposredni razlog zbog kog Srbija dugoročno zaostaje u odnosu na uporedive zemlje – manjak investicija. Stoga smatramo da bi za povećanje učešća investicija u BDP-u, odnosno za trajno ubrzanje privrednog rasta, Vlada trebalo da sprovodi sledeće politike: 1) da poveća javne investicije, 2) reformiše javna preduzeća kako bi ona više investirala, 3) privatizuje preostala državna preduzeća poput RTB Bora i Petrohemije i 4) unapredi poslovni ambijent, pre svega u oblasti vladavine prava, smanjenja korupcije i povećanja efikasnosti državne administracije kako bi se povećale privatne investicije. Za drugi makroekonomski problem, snažno širenje spoljnotrgovinskog deficita, potrebno je da NBS spreči preterano jačanje dinara koje negativno utiče na neto izvoz, ali i da se odustane od najavljenog bržeg rasta tražnje od rasta BDP. Na kraju, po pitanju zastoja u sprovođenju strukturnih reformi, važno da se sklopi novi aranžman sa MMF-om, ali i da se donose politička odluka kojom bi se sprovođenje reformi stavilo iznad kratkoročnih političkih interesa vlasti i posebnih interesa privilegovanih grupa.

Privredni rast u 2017. iznosio je 1,9% što je u skladu sa našim očekivanjima iznetim sredinom prethodne godine (v. odeljak 2. „Privredna aktivnost“ u prethodnim izdanjima *QM*-a). Rast BDP-a od 1,9% nije bio zadovoljavajući budući da je bio najniži u čitavoj CIE (izuzimajući Makedoniju koja je imala političku krizu). Na loše rezultate privrede Srbije u 2017. delom su uticali jednokratni činioci – suša i veliki pad proizvodnje EPS-a u prvom delu godine. Ova dva činioca zajedno oborili su privredni rast za približno jedan procentni poen. Međutim, i da njih nije bilo privredni rast Srbije bio bi i dalje relativno nizak, odnosno nešto ispod 3%. Sa rastom BDP-a od 3% Srbija bi praktično i dalje bila zemlja sa najnižim privrednim rastom u čitavoj CIE (Tabela T2-1).

U 2018. očekujemo rast BDP-a od oko 4%. Na takvu prognozu nas upućuju postojeći trendovi BDP-a i analiza privrednih delatnosti koje su imale veliki pad u 2017. godini. Naime, privredna kretanja u poslednja dva kvartala 2017. ukazuju da je trend rasta BDP-a sa kojim se ulazi u 2018. oko 3%. Budući da u 2018. očekujemo oporavak poljoprivrede od suše iz 2017. i njen rast od oko 10%, kao i relativno visok rast proizvodnje električne energije koja će se porediti sa velikim padom iz prve polovine 2017. godine – to će dodati na postojeće trendove rasta privrede još jedan procentni poen. Dakle, trend rasta privrede od oko 3% sa jednokratnim doprinosom poljopri-

vrede i proizvodnje električne energije trebalo bi u zbiru da daju rast BDP-a u 2018. od oko 4%. Zbog loših rezultata u prvom kvartalu prethodne godine, ostvarenje stope rasta od 4% u ovoj godini u skladu je sa rastom BDP u prvom kvartalu ove godine od oko 4,5%. Stoga visok rast u prvom kvartalu ove godine ne bi trebalo tumačiti kao prognozu rasta za celu godinu.

Kretanja na tržištu rada u 2017. bila su u načelu povoljna. Zaposlenost je imala rast od malo preko 2,5%, a zarade su realno porasle za oko 0,9% (v. odeljak 3. „Zaposlenost i zarade“). Pored većeg broja indikatora kretanja zaposlenosti, od kojih neke smatramo i nedovoljno pouzdanim (Anketa o radnoj snazi), kao najbolju indicaciju stvarnog rasta zaposlenosti u Srbiji izdvajamo kretanje registrovane zaposlenosti. Registrovana zaposlenost prati se na osnovu administrativnih podataka iz Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja (CROSO) i ti podaci pokazuju rast registrovane zaposlenosti u 2017. od 2,6%. Iako na prvi pogled podaci o rastu zaposlenosti (2,6%) i rastu realnih zarada od 0,9% nisu potpuno konzistentni sa nešto nižim privrednim rastom (1,9%), trebalo bi uzeti u obzir to da je na nizak privredni rast uticala suša i loše upravljanje EPS-om, koji nemaju mnogo uticaja na kretanje zaposlenosti i zarada. Zbog toga je za ocenu održivosti sadašnjeg rasta zaposlenosti i zarada bolje porediti rast mase zarada sa rastom „trendnog“ BDP-a (BDP očišćen od uticaja suše i loših rezultata elektroenergetskog sektora) – koji iznosi oko 3% i relativno je blizak realnom rastu mase zarada.

U 2018. očekujemo slične trendove kretanja zaposlenosti kao u 2017, tj. da će zaposlenost da nastavi da raste sa stopom od 2-3%. Rast plata mogao bi nešto da se ubrza, jer su početkom godine povećane plate u opštoj državi (oko 500.000 zaposlenih) za oko 9% u proseku, a takođe, donesena je odluka i da se minimalna zarada poveća za 10%, što se odnosi i na javni i na privatni sektor. Od ove dve mere, problematičnije je povećanje plata zaposlenih u opštoj državi, koje je veće od očekivanog rasta nominalnog BDP-a, ali i od rasta zarada u privatnom sektoru (koji je u 2017. iznosio ispod 4,5%). Veći rast plata od rasta BDP-a koji planira država za svoje zaposlene može negativno da utiče na povećanje makroekonomskih neravnoteža, a ubrzani rast plata u javnom sektoru neopravdano ga favorizuje u odnosu na privatni sektor u kom je sigurnost posla manja. Druga mera Vlade, povećanje minimalne zarade za 10%, nije toliko upitna jer je donesena u paketu sa povećanjem neoporezivog dela zarade sa 11.790 dinara na 15.000 dinara. Zbog istovremenog poreskog rasterećenja rada, ovo povećanje minimalne zarade neće predstavljati dodatno opterećenje za poslodavce. Međutim, ističemo i to da je raspoloživi fiskalni prostor u 2018. zapravo dozvoljavao veće rasterećenje poreskog opterećenja zarada za sve zaposlene, ali se Vlada opredelila da taj prostor potroši na iznadprosečno povećanje zarada u javnom sektoru.

Kretanja u platnom bilansu u 2017. bila su nepovoljna, jer je tekući deficit povećan, sa 3,1% BDP-a (1,1 mlrd evra) koliko je iznosio u 2016. godini na 5,7% BDP-a (2,1 mlrd evra) u 2017. godini (v. odeljak 4. „Platni bilans i spoljna trgovina“). Iza ovog pogoršanja najvećim delom stoji brži rast uvoza od izvoza, što je dovelo do povećanja spoljnotrgovinskog deficita za 820 mln evra. Porast nivoa deficita u trgovinskoj razmeni tokom 2017. godine nastao je usled: 1) nepovoljnijeg odnosa razmene, 2) smanjenja suficita u trgovini poljoprivrednim proizvodima, kao i 3) osetnog jačanja dinara. Kako su prva dva uzroka rasta deficita posledica eksternih okolnosti (promena svetske cene nafte, nepovoljni vremenski uslovi za poljoprivredu), na šta se ne može uticati domaćim politikama, ključno je da NBS odlučnije sprečava preterano jačanje dinara kako bi se bar zaustavio uticaj tog kanala na povećanje spoljnih neravnoteža.

Priliv kapitala iz inostranstva u 2017. takođe je osetno povećan, dobrim delom kao posledica povećanja stranih direktnih investicija (SDI). Neto SDI povećane su sa 5,5% BDP-a (1,9 mlrd evra) iz 2016. na 6,5% BDP-a (2,4 mlrd evra) u 2017. godini. Iako je ovaj trend u osnovi pozitivan, moralo bi se voditi računa ne samo o nivou već i o strukturi SDI. Dostupni podaci o strukturi SDI za prva tri kvartala 2017. godine ukazuju na smanjenje stranih investicija u prerađivačku industriju za preko 150 mln evra, dok su u isto vreme povećane investicija u trgovinu i poslovanje nekretninama za preko 200 mln evra. Iako je još prerano donositi dugoročne zaključke, NBS bi morala pogoršanje trgovinske razmene i promenu strukture SDI shvatiti veoma ozbiljno. Srbija je već imala iskustvo jakog dinara, snažnog povećanja tekućeg deficita i usmeravanje privrede na usluge i potrošnju umesto na izvoz u periodu 2005-2008. godina. Takvi trendovi su se sa izbijan-

jem krize u drugoj polovini 2008. pokazali kao neodrživi i skupo su koštali, tako da istu grešku Srbija ne bi smela da ponavlja dva puta.

Kao što smo već istakli, 2017. je obeležilo relativno snažno jačanje dinara (v. odeljak 5. „Cene i devizni kurs“). Dinar je nominalno ojačao u odnosu na evro za 4%, a u odnosu na američki dolar čak za 15,4%. Budući da je tokom 2017. inflacija u Srbiji bila veća nego u zemljama Evrozone i SAD, realna apresijacija dinara u prošloj godini bila je još izraženija od nominalne. Jačanje dinara često ima pozitivne konotacije u javnosti, budući da povećava kupovnu moć stanovništva i smanjuje zaduženost deviznih dužnika (dovelo je i do snažnog smanjenja javnog duga). Međutim, dugoročne posledice preteranog jačanja dinara su štetne budući da ozbiljno narušavaju cenovnu konkurentnost privrede Srbije, podstiču rebalansiranje ekonomije ka domaćoj potrošnji i nerazmenjivim uslugama umesto ka izvozu i šalje pogrešne signale za investitore.

Inflacija je u 2017. iznosila 3% (v. odeljak 5. „Cene i devizni kurs“), što ujedno predstavlja i sredinu ciljnog koridora NBS ($3 \pm 1,5\%$). Rast cena u 2017. obeležila su dva različita perioda. Početkom 2017. inflacija je bila nešto veća – cene su već od januara do aprila porasle za 3%, koliko je iznosila i ukupna godišnja inflacija. To znači da je od maja do decembra rast cena bio potpuno zaustavljen. Zbog toga se u 2018. ušlo sa trendom veoma niske inflacije što se sada, zbog efekta visoke baze odražava na relativno snažno smanjenje međugodišnje inflacije u prva dva meseca 2018. godine. Međugodišnja inflacija u februaru spustila se na donju granicu ciljnog koridora NBS (1,5%) i postoji velika verovatnoća da će ga u narednim mesecima napustiti. Bilo bi zato poželjno da NBS hrabrije koristi monetarne mere za održavanje inflacije u ciljanim okvirima, jer je rast cena blizu sredine ciljnog koridora poželjan, ne samo za privredni rast, već i za kredibilitet Narodne banke.

Kao odgovor na nisku inflaciju, NBS je u drugoj polovini 2017. i početkom 2018. smanjivala referentnu kamatnu stopu (v. odeljak 7. „Monetarni tokovi i politika“). U oktobru 2017. referentna kamatna stopa smanjena je sa 3,75%, na 3,5%, a u martu 2018. usledilo je novo smanjenje na 3,25%. Kreditna aktivnost je tokom 2017. bila u solidnom porastu, iako se to ne vidi na prvi pogled zbog znatnog otpisivanja nenaplativih kredita. Problem nenaplativih (loših) kredita ubrzano se rešavao tokom 2017, tako da je na kraju decembra učešće loših kredita u ukupno plasiranim palo na 11% što je njihovo najniže učešće još od 2009, tj. prepolovilo se u odnosu na njihov rekordan nivo od 23% iz sredine 2015. godine. Kamatne stope i dalje su na rekordno niskom nivou, bankarski sektor je u dobrom stanju, tako da tokom 2018. očekujemo dalje povećanje kreditne aktivnosti u Srbiji.

Fiskalna kretanja u 2017. bila su povoljna (v. odeljak 6. „Fiskalni tokovi i politika“). Budžet je posle više od deset godina ponovo bio u suficitu od nešto preko 50 mlrd dinara (1,2% BDP-a). Ovaj rezultat ostvaren je usled široko rasprostranjenog rasta poreskih prihoda koji su realno povećani u odnosu na 2016. za 4%, dok su javni rashodi realno smanjeni za skoro 2%. Na strani javnih prihoda znatno veći od plana bili su prihodi od poreza na dobit usled vanrednog rasta profitabilnosti privrede u 2016, kao i prihodi od doprinosa zbog većeg rasta zaposlenosti u 2017. od očekivanog. Na strani javnih rashoda do najvećih smanjenja u odnosu na plan došlo je kod rashoda za kamate (apresijacija dinara i smanjenje kamatnih stopa), kao i kod (neželjenog) smanjenja javnih investicija koje su u 2017. bile 6,7% realno manje u odnosu na 2016, iako je planirano da realno porastu za 6%.

Ostvareni fiskalni rezultat u 2017. nesporno je dobar, naročito kada se uporedi sa fiskalnim deficitom od 2,2 mlrd evra (6,6% BDP-a) od pre samo tri godine. Takođe, ostvareni suficit budžeta u 2017. godini pozitivno utiče na održivost javnih finansija i relativno snažno smanjenje javnog duga. Međutim, Srbija ne bi trebalo u 2018. i narednim godinama da teži ostvarivanju fiskalnih suficita, posebno u uslovima sporog privrednog rasta. Umesto toga, trebalo bi pojačati napore za efikasniju realizaciju javnih investicija, tako da se one povećaju sa sadašnjih oko 3% BDP-a na preko 4,5% BDP-a, što bi, procenjujemo, umesto budžetskog suficita rezultiralo manjim fiskalnim deficitom od 0,5-1% BDP-a. Drugo ekonomski poželjno rešenje u slučaju da fiskalni suficit nastavi da se ostvaruje i u 2018. je povećanje javnih investicija i odustajanje od uzimanja dividendi javnih preduzeća. Ukoliko i nakon toga bude postojao fiskalni prostor on bi se mogao

iskoristiti za određeno fiskalno rasterećenje zarada. Najavljeno korišćenje očekivanog fiskalnog suficita za veće povećanje zarada u javnom sektoru i penzija (iznad rasta BDP-a) bila bi velika greška, koja ne samo što ne bi imala značajan uticaj na povećanje privredne aktivnosti, već bi takva politika brzo počela ponovo da urušava javne finansije, ali i odnose između zarada u javnom i privatnom sektoru. Dodatno povećanje plata u javnom sektoru u toku ove godine značilo bi i kršenje zakonskih propisa o maksimalnom učešću troškova zarada u sektoru opšte države od 7% BDP. Nakon iskustva neposredne ponosnosti od izbijanja duboke krize javnog duga od pre samo tri godine i neizbežnog umanjavanja penzija i plata u javnom sektoru koje je tada usledilo, nadamo se da su društvo i politička elita u Srbiji dovoljno sazreli da ne ponavljaju identične greške koje su do ovakvih problema i dovele.

Srbija: izabrani makroekonomski pokazatelji, 2006–2017

	2014														2015				2016				2017			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4						
Privredna aktivnost																										
BDP (u mlrd. dinara)	2.055,2	2.355,1	2.744,9	2.880,1	3.067,2	3.407,6	3.842,2	3.876,4	3.908,5	4.043,5	4.261,9	4.479,0	...	...	...	...	...	...	...	...						
BDP	4,9	5,9	5,4	-3,1	5,6	1,4	-1,1	2,6	1,8	0,8	2,8	1,9	0,4	-1,0	-4,5	2	-1,7	1,2	2,3	1,1						
Nepodpremljena BDP	5,1	6,9	4,4	-3,3	0,2	1,5	1,1	1,6	-2,5	1,9	2,7	3,1	0,6	-1,5	-5,8	-2,8	-1,9	2,7	2,2	4,3						
Industrijska proizvodnja	4,2	4,1	1,4	-12,6	2,5	2,2	-2,9	3,5	4,5	8,2	4,7	3,5	2,1	-4,8	-13,9	9,5	-2,0	11,1	13,2	10,2						
Preduzetnička industrija	4,5	4,7	1,1	-16,1	3,9	4,4	-1,8	4,8	-1,4	5,3	5,3	6,4	3,6	-2,0	-5,6	-3,8	4,2	7,3	6,4	3,2						
Prisaoća mesoima neto plata (u din.) ¹⁾	21.745	27.785	29.174	31.758	34.159	37.976	41.377	43.932	44.330	44.437	46.087	47.888	41.825	44.971	44.934	46.371	41.718	46.592	43.588	46.400						
Prisaoća mesoima (KROSA)	2.028	1.998	1.997	1.901	1.855	1.856	1.865	1.864	1.845	1.990	1.989	2.061	1.696	1.701	1.706	1.983	1.985	1.998	1.989	1.978						
Fiskalni podaci																										
Javni prihodi	42,4	42,1	41,5	38,6	-1,5	-4,6	0,6	-3,0	3,2	3,1	7,5	4,0	-0,8	4,3	3,5	5,4	6,9	3,5	4,5	-1,4						
Javni rashodi	42,7	42,8	43,7	42,7	-1,7	3,3	3,6	-5,7	5,2	-2,2	1,9	-1,7	4,4	3,7	-3,0	14,8	-5,4	-9,8	-1,3	-2,6						
Konsolidovani bilans (def. GFS) ²⁾	-33,5	-58,2	-48,9	-121,8	-136,4	-158,2	-217,4	-178,7	-258,1	-148,1	-57,1	52,3	48,1	-45,0	-39,8	-105,2	-21,2	-14,2	-15,8	-98,0						
Platni bilans																										
Uvoz robe ³⁾	-10.009	-12.004	-15.329	-10.008	-11.375	-13.014	-14.011	-14.674	-14.752	-15.350	-15.933	-18.076	5.415	-3.762	-2.740	-5.834	-3.448	-3.889	-3.777	-4.057						
Uvoz robe ⁴⁾	5.111	5.813	6.840	5.543	6.856	8.118	8.376	10.515	10.641	11.327	12.814	14.900	2.512	2.267	2.664	2.488	2.601	2.897	2.882	2.877						
Bilans trgovine robama ⁵⁾	-3.137	-5.474	-7.126	-2.032	-2.937	-3.856	-3.471	-2.089	-1.985	-1.377	-1.075	-2.090	496	541	384	563	511	279	343	445						
% u % BDP ⁶⁾	-12,9	-18,4	-21,1	-6,6	-6,8	-10,9	-11,6	-6,7	-6,9	-4,7	-3	-6	-2,7	-6,3	-4,5	-6,8	-4,7	-3,2	-3,9	-5,2						
Bilans finansijskog računa ⁷⁾	-7.635	-5.349	-6.598	-2.280	1.553	3.340	3.351	1.430	1.205	1.205	535	1.690	478	414	217	996	427	139	243	396						
Stavke direktno investicije ⁸⁾	4.848	2.528	2.486	2.068	1.133	3.320	753	1.298	1.236	1.804	1.899	2.415	271	435	244	286	339	441	510	514						
NBS izvan domaćih rezervi ⁹⁾	4.240	742	-1.687	2.363	-929	1.801	-1.137	697	-1.797	166	-302	228	400	-370	509	-1.136	111	-32	300	213						
Monetarni podaci																										
NBS neto sopstvene rezerve ¹⁰⁾	302.783	405.995	475.110	579.791	489.847	606.834	656.347	757.889	788.293	931.320	923.966	891.349	696.802	756.996	707.778	788.293	854.636	858.972	902.526	911.320						
NBS neto sopstvene rezerve ¹¹⁾ u mlrd. evra	3.833	5.051	5.362	6.030	4.609	5.895	5.781	6.605	6.486	7.649	7.686	7.482	6.015	6.513	6.441	6.486	7.094	7.325	7.509	7.649						
Krediti međunarodnom sektoru	609.171	842.312	1.126.111	1.386.234	1.660.870	1.784.237	1.958.884	1.876.916	1.927.668	1.982.974	2.031.825	2.067.320	1.815.004	1.842.407	1.888.471	1.925.584	1.919.958	1.918.917	1.929.773	1.962.974						
Devizna bilanca (stavka 10b)	269.661	381.487	413.366	565.294	730.446	775.480	699.912	913.839	996.277	1.014.260	1.030.944	1.074.424	919.875	940.418	976.265	988.277	1.044.940	1.016.179	991.331	1.014.260						
M2 (12-mesečni rast, u %)	30,5	27,8	2,9	9,8	13,9	0,5	-2,1	-8,3	1,2	1,4	0,9	4,0	-8,3	-5,7	-3,3	1,1	3,7	2	0,7	1,4						
Krediti međunarodnom sektoru (12-mesečni rast, u %)	28,6	35,0	42,0	45,8	54,0	52,4	54,7	48,3	48,5	48,4	47,2	45,4	48,5	46,8	46,6	49,7	47,4	47,0	46,9	47,8						
Krediti međunarodnom sektoru, u % BDP	14,2	17,8	19,7	16,3	18,3	17,0	16,3	15,3	15,4	15,6	15,2	15,0	13,2	13,2	13,1	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8						
Cena i kurs																										
Indeks potrošačkih cena ¹²⁾	6,5	11,3	8,6	6,6	10,2	7,0	12,2	2,2	1,8	1,6	1,5	3,0	2,3	1,3	2,1	1,8	1,8	1,9	1,4	1,6						
Realni kurs dinara/evro (prosek 2005=100) ¹³⁾	100,0	91,2	85,4	91,3	95,8	87,7	92,9	87,4	89,2	90,6	91,6	88,9	80,7	80,9	81,8	83,9	91,3	90,5	90,0	90,7						
Nominalni kurs dinara/evro ¹⁴⁾	84,19	78,97	81,46	93,90	102,90	101,88	113,03	113,09	117,25	120,8	123,26	121,4	115,8	115,6	117,4	120,29	121,6	120,4	120,3	120,8						

Izvor: FREN.

1) Ukoliko drugačije nije naznačeno.

2) Podaci od 2008. godine predstavljaju korigovane podatke na osnovu proširenog obuhvata uzorka za računanje prosečne zarade. Time su nominalne vrednosti zarada za 2008. godinu uporedive sa nominalnim vrednostima za 2009. i 2010. ali nisu uporedive sa prethodnim godinama. * U 2015. godini promenjena je metodologija registrovane zaposlenosti, podatak u Q4 2015. je godišnji prosejak za 2015.

Pod pojmom zaposleni podrazumevaju se lica koja imaju formalno pravni ugovor o zaposlenju, odnosno zasnovani radni odnos sa poslodavcem na određeno ili neodređeno vreme i lica koja rade van radnog odnosa na osnovu ugovora o delu ili na osnovu ugovora o obavljanju privremenih i povremenih poslova; lica koja obavljaju samostalno delatnosti ili su osnivači privrednih društava ili preduzetničkih radnji; kao i lica koja obavljaju poljoprivredne delatnosti a nalaze se u evidenciji Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja.

3) Pratimo ukupni fiskalni rezultat (overall fiscal balance po GFS 2001) - Konsolidovani suficit/deficit korigovan za "budžetske kredite" (lending minus repayment prema starom GFS).

4) Republički zavod za statistiku je promenio metodologiju spolnotrgovinske razmene. U Srbiji je od 01.01.2010. godine, po preporukama odeljenja za statistiku UN, počeo da se primenjuje opšti sistem trgovine, koji predstavlja širi koncept od prethodnog, radi bolje prilagodivosti kriterijumima datim u Platnom bilansu i Sistemu nacionalnih računa. Detaljnije objašnjenje je dato u QM 20, odeljak 4, Platni bilans i spoljna trgovina. Prema novoj metodologiji NBS iz Q2 2014 (u skladu sa BPM6) izuzimaju se sve transakcije vezane za izvoz i uvoz robe na doradu. Usluge dorade će se po novoj metodologiji beležiti u okviru računa usluga. Detaljnije objašnjenje je dato u QM37, odeljak 4, Platni bilans i spoljna trgovina. Podaci su preračunati i dati po novoj metodologiji (IMF BPM6) počevši od 2007. godine.

5) Narodna banka Srbije je u Q1 2008 i u Q2 2014. promenila metodologiju po kojoj izrađuje platni bilans. Promena metodologije 2008. dovela je do manjeg deficita tekućeg računa, i do manjeg salda kapitalnog računa. Detaljnije objašnjenje je dato u QM12, odeljak 6, Platni bilans i spoljna trgovina. Promena metodologije 2014 (u skladu sa šestim izdanjem IMF's Balance of Payments and International Investment Position Manual - BPM6) dovela je do većeg deficita tekućeg računa, i do većeg finansijskog računa usled višeg iznosa SDI. Detaljnije objašnjenje je dato u QM37, odeljak 4, Platni bilans i spoljna trgovina. Podaci su preračunati i dati po novoj metodologiji (IMF BPM6) počevši od 2012. godine.

6) NBS neto sopstvene rezerve predstavljaju razliku između neto deviznih rezervi NBS i zbira deviznih depozita poslovnih banaka i deviznih depozita države. Detaljnija objašnjenja data su u odeljku Monetarni tokovi i politika.

7) Podaci za 2004, 2005. i 2006. godinu bazirani su na Indeksu maloprodajnih cena. RZS je prešao na obračun inflacije Indksom potrošačkih cena od 2007. godine.

8) Računica zasnovana na 12-mesečnim podacima, i na tromesečnim podacima za kvartalne podatke.